

Simón Alegre, Ana I., ed. (2022) *Del salvaje siglo XIX al inestable siglo XX en las Letras Transatlánticas: una mirada retrospectiva a través de hispanistas (Transatlantik Edebiyatta Vahşi XIX. Yüzyıldan İstikrarsız XX. Yüzyula: Hispanistler Aracılığıyla Geçmişe Bakış)*, Wilmington (Delaware): Vernon Press, Serie en Estudios Culturales, 168 s., ISBN: 978-1-64889-174-8

María Jesús HORTA

Associate Professor, Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Spanish Language and Literature, Istanbul, Turkey
ORCID: 0000-0002-4146-005X

Sorumlu yazar/ Corresponding author:

María Jesús HORTA,
Associate Professor, Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Spanish Language and Literature, Istanbul, Turkey
Email: hortamj@istanbul.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted:

29.10.2021

Kabul Tarihi/ Accepted:

16.06.2022

Kaynak gösterme/Citation:

Horta, María Jesús (2022). [Review of the book *Del salvaje siglo XIX al inestable siglo XX en las Letras Transatlánticas: una mirada retrospectiva a través de hispanistas* ed. by Simón Alegre, Ana I]. *World Language Studies*, 2 (1): 60-66

2021 yılının başında satışa sunulan *Del salvaje siglo XIX al inestable siglo XX en las Letras Transatlánticas: una mirada retrospectiva a través de hispanistas* adku kitap on sekiz yazarın makalelerinden oluşan kolektif bir çalışmadır. Editörü Ana I. Simón Alegre, “Teşekkür” bölümünde (s. 9) bu fikrin 5 Mart 2020’de Boston’da (Massachusetts) Kuzeydoğu Bölümü Modern Diller Derneği’nin ellinci yıl kongresi sırasında, yani COVID-19 nedeniyle gerçekleşen küresel durgunluktan birkaç gün önce düzenlenen bir seminerde, ortaya çıktığını ifade eder. Pandemi sırasındaki özel durum göz önüne alındığında, kitabın yazım ve düzenleme sürecinin zorlu birkaç ay sürdüğü görülmektedir.

Çalışma şu bölümlerden oluşmaktadır: Fotoğraflar listesi, teşekkür kısmı, içindekiler, Wladimir Chávez’in önsözü, editörün giriş yazısı, on altı özgün çalışma, araştırmacıların kısa profilleri ve son olarak da dizin bölümü. . XX. yüzyılın başlarından bir kadının yer aldığı kapak, kitaptaki kadınlardan biri olan yazar, konuşmacı ve aynı zamanda yayıncı olan iş kadını Concepción Gimeno de Flaquer tarafından yönetilen *El Álbum Iberoamericano* dergisinin 7 Ağustos 1908 tarihli sayısından alınmıştır. Arka kapak ise Roberto Torres Blanco tarafından 1847’de kurulmuş bir İspanyol denizcilik şirketi olan Compañía Transatlántica’nın bir reklamından yola çıkarak oluşturduğu bir fotoğraf kompozisyonudur. Şirket başlangıçta köle ticaretiyle ilgili olup, daha sonra İspanya ile Karayipler ya da Kuzey Afrika arasındaki yolları tekeline alır, Franco diktatörlüğü sırasında ise iş aramak için kırsaldan eski sömürgelere göç edenlerin büyük bir bölümünün Amerika kıtasına nakledilmesini mümkün kılar. Her iki görüntü de kadınlara ve Hispanistler arasındaki transatlantik kültürel alışverişe odaklanan çalışmanın içeriğine ışık tutmaktadır.

Kitap, XXI. yüzyıla ait iki küçük katkı ile birlikte ana eksen olarak XIX. ve XX. Yüzyıllara odaklanıp bu dönemlerde bilginin transatlantik rotaları arasındaki etkileşimi yansıtır. Bu çalışma aracılığı ile o dönemdeki sayısız yazar arasında her türlü düşünsel ve imgesel etkileşimi aktarmaya, birleştirmeye veya paylaşmaya yardımcı olan, Atlantik üzerinde her iki yönde de gerçekleşen farklı seyahatlerin (gerçek ya da hayali) güzergâhını takip edebiliriz. Bu fikir alışverişi Hispanistler için her zaman çok verimli olmuştur, bu nedenle bu tür çalışmalara son yıllarda sadece Amerika’da değil, aynı zamanda İber Yarımadası’nda da büyük ilgi gösterilmektedir. Öte yandan, projedeki tüm katılımcılar, okyanusun her iki tarafında da çalışan ve çoğu zaman kendini araştırmalarına adanarak diğer tarafta da zaman geçiren iki dilli Hispanistlerdir. Bu, onların da kitabın söz ettiği transatlantik bilgi alışverişinin aktif katılımcıları oldukları anlamına gelir.

Chavez önsözde (s. 10-11), bölümleri sadece akademik çalışmalar olarak değil, aynı zamanda yüzyıllar önce başlayan karlı bir ticaret trafiği ve çeşitli dönemlerde okyanusun her

iki tarafındaki sosyal organizasyonu, tarihi gelişimi ve yaşam tarzlarını tanıma yönünde merak uyandıran bir dizi karşılaşma ve karşılaşamama öyküsü olarak da anlamamız gerektiğini belirtir. Çalışmalar aynı zamanda bizi kendi gerçekliğimizin bazı yönlerini sorgulamaya itecek özeleştiril bir unsur geliştirmeyi de amaçlar. Çünkü okumak seyahat etmenin bir başka şeklidir: Birbirimizi daha iyi tanımamıza ve neyin farklı olduğunu anlamamıza yardımcı olur.

Editör Simón Alegre, kitabın her bir bölümünü kısaca sunmadan önce, eserin giriş kısmında, son yıllarda ortaya çıkan ve Hispanik toplumla ilgili transatlantik çalışmalarını içeren bibliyografyanın bir özetini yapmakta ve İspanya'nın bu eserlerde oynadığı role dikkat çekmektedir (s. 12-14).

Kitap üç tematik eksene ayrılmıştır. Bunlardan ilki “Hispanizmin Gelişimi: Gidiş-Dönüş Yolculukları”dır. Bu kısım, dört kadın ve iki erkek akademisyen tarafından yazılan beş bölümden oluşmaktadır. Tüm bölümler bir yolculukla başladığı için burada odak noktası yolculuklardır. Bunlar, çok farklı türden fikri aktarmış çeşitli kişilerin gidiş-dönüş ya da sadece tek yönlü (sürgün durumunda) yolculuklarıdır. Gelenler ve gidenler başka insanlarla, yerlerle, geleneklerle karşılaşmaktaydı ve bu hareketten çok değerli etkiler ortaya çıktı.

İkinci eksen “Hispanik çalışmaların bakışıyla vahşi transatlantik XIX. Yüzyıl” başlığını taşır ve dört kadın akademisyen tarafından yazılmış dört bölümden oluşur. XIX. yüzyıl, küresellik algısının devletler ve halk tarafından olduğu kadar aydınlar ve sanatçılar tarafından da benimsenmeye başladığı bir dönemdir. İşte o dönemde seyahatlerin sayısı artmış ve seyahate çıkış nedenleri çeşitlenmiştir: “Öteki”ne duyulan merak, ekonomik veya bilimsel çıkarlar, değişim ihtiyaçları, gelişme girişimleri, kaçışlar... Bu aynı zamanda Dünya'nın uzay-zaman boyutları hakkında bilginin arttığı, ulaşım ve iletişim araçlarının ise çok hızlı gelişmeye başladığı bir dönemdir.

Üçüncü ve son kısım “Hispanik çalışmaların bakışıyla XX. Yüzyıl'da istikrarsız transatlantik” başlığını taşımaktadır. Burada yer alan, dört kadın ve bir erkek akademisyen tarafından yazılmış ve XX. yüzyıla ayrılmış beş bölümün yanı sıra iki kadın akademisyenin kaleme aldığı ve XXI. yüzyıl deneyimlerine odaklanan iki bölüm daha yer almaktadır. XIX. yüzyılın sonlarından bu yana, sayısız sınır değişikliği (savaşlar, iç çatışmalar, bağımsızlıklar, sömürgecilik, ilhaklar vb. nedeniyle) sürekli bir istikrarsızlık duygusuna yol açarak gezginlerin hareketliliği için yeni bir zorluk oluşturmuştur. Bu nedenle söz konusu bölüm, kapsamlı akademik iş birliğinden ortaya çıkan ve çeşitli etkiler nedeniyle değişen dünyaya odaklanır.

Hem ikinci hem de üçüncü tematik eksen, ABD akademik ortamında doğan, ancak okyanusun her iki tarafındaki Hispanistler arasında yankı uyandıran ve günümüzde transatlantik konuları ele alan Hispanist araştırmacılar arasında ilişki kurulmasını sağlayan

kuramsal yansımaları dayanır. Kitapta her türlü güzergâhı izleyebilmekteyiz: Cinsiyet kategorileri sıkça işlenirken (bu konu çoğu çalışmanın dayandığı temeli oluşturmakta ve bu çalışmaların büyük bir kısmı da kadınlardan söz edilmektedir), edebiyat, fotoğraf, sinema, bilim, kimlik veya cinsellik çatışmaları vb. gibi çok çeşitli tematik unsurlara da rastlanmaktadır.

İlk kısım, V. Ramírez Errázuriz'in (s. 18-25) XIX. yüzyılın iki Şilili kadın "sosyal kâşif"inin seyahat öykülerini analiz ettiği bölümle açılır. Bunlar her ikisi de eğitim konusuyla çok ilgili olan piyanist ve konuşmacı Maipina de la Barra (1834-1904) ile yazar ve gazeteci Inés Echeverría'dır (1868-1949). De la Barra'nın gezisi, o zamanlar kültürel olarak periferik olarak kabul edilen bir Amerika ülkesinden Avrupa'ya iken, Echeverría'nın gezisi dünyanın başka bir periferik bölgesine, Orta Doğu'ya doğru gerçekleşmiştir. Bu turlar, deneyimlerini ve edebi kültürlerini deney ve bilimle ilişkilendirmelerini sağlayan, bilimsel ve kültürel bilgilerini birleştirmelerinde yardımcı olan bir teşvikti.

İkinci bölüm F. Garcerá'ya aittir (s. 26-33) ve Kanarya kökenli yazar, konuşmacı ve gazeteci Mercedes Pinto'nun (1883-1976) yaşadığı sürgünlere odaklanır. Pinto 1898 krizinden sonra İspanya'da ortaya çıkmaya başlayan ve hem kamusal hem de özel alanda eşitliğin yanı sıra kadınların erkeklerle eşdeğer kültürel bir rol oynayabileceğinin kabul edilmesini de isteyen yeni bir kadın modelinin somutlaşmasını sağlamıştır. Önce Madrid'te, daha sonra da Uruguay'da olmak üzere yaşadığı iki sürgün, onun bu duruşunun ve kişisel mücadelesinin bir sonucu olmuştur.

M. F. Pateiro Mochila, üçüncü bölümde (s. 34-42) bize, Rubén Darío'ya çok yakın bir şair olan ve edebi sembolizmi İber Yarımadası'nda tanıtan Portekizli Eugénio de Castro'nun (1869-1944) eserinin İspanya'daki alınılmasından söz eder. Bunu yaparken de söz konusu hareketin İspanyol edebiyatındaki gelişimi için transatlantik ilişkilerin önemini savunur.

Dördüncü bölümde (s. 43-50) A. Hermina Ruiz, önemli filologlar olmak için eğitim almış, ancak seçkin erkeklerle evlenerek araştırmalarının çoğunu bir kenara koyan ve eşleri için daktilograf, sekreter, arşivci, belgesel yapımcısı vb. olarak görev yapan kadınları şiddetle savunmaktadır. Tarih Araştırmaları Merkezi (*Centro de Estudios Históricos*) üyelerinin çalışmaları yardımcı olanlara odaklanırken, özellikle ikisinden söz eder: Ramón Menéndez Pidal ile evli olan María Goyri (1873-1954) ve Rafael Lapesa'nın eşi, Américo Castro'nun da başarılı bir öğrencisi olan Pilar Lago (1900-1984). Her ikisi de kendi kariyerlerini bir kenara bırakıp eşlerinin kariyerinin gelişimine önemli bir katkı sağlamış olup, bu yardımlarını sürgünde ve savaş sonrasında da sürdürmüşlerdir.

I. Rodríguez Cachón ve B. Valverde, beşinci bölümde (s. 51-57) Madridli yazar ve gazeteciler Rosa Montero (1951) ve Paloma Díaz-Mas'a (1954) ait *Estampas bostonianas y*

otros viajes (2002) ile *Una ciudad llamada Eugenio* (1992) adlı iki romanı bize tanıtır. Bu iki eser ABD’de öğretim görevlisi olarak buldukları süre boyunca yazılmış olup onların bu dönemdeki kişisel yaşantılarını her iki dünya arasında kültürlerarası bir karşılaştırma yaparak yansıtır.

Kitabın altıncı bölümle başlayan ikinci kısmında (s. 59-67) C. Pereira Galıçyalı şair Rosalía de Castro’nun (1837-1885) *En las orillas del Sar* adlı eserine hâkim olan ekofeminizmi inceler. Her ne kadar çevrecilik XX. yüzyılın seksenli yıllarında ortaya çıkan bir hareket olsa da, Pereira bu eserinde Castro ile doğa arasında kurulan ve şairin doğayı bu unsurun modern anlamıyla savunmasını sağlayan yoğun bir duygusal ilişki olduğunu düşünür.

Yedinci bölümde (s. 68-76) N. Godón, “sosyal mazoşizm” ile “sınırı aşan mazoşizm” arasında ayırım yaparak, terimin revizyonist söylemi aracılığıyla bize XIX. yüzyıl sonu İspanyol edebiyatındaki mazoşizm dünyasını tanıtır. Birinci türe uyan bir biçimde, romanların kadın kahramanları ve ayrıca çok sayıda kadın yazar acıyı kabullenir, reddedilmekten, terk edilmekten ya da iflastan kaçınmak için hayatlarını feda ederlerdi. Bununla birlikte, Godón, kadınların acıyla farklı bir ilişkisinin olduğu ikinci türden de bazı edebi örneklere odaklanır: Erkeklerle arkadaş olmak ve onlarla aynı avantajlara sahip topluluğun bir parçası olmak isterler, ancak sonuçta bu haddini aşan tutum onları sadece yalnız kalmaya, ihanete uğramaya ve reddedilmeye sürükler.

A. I. Simón Alegre sekizinci bölümde (s.77-91), yayınevi sahibi ve yazar Concepción Gimeno de Flaquer’in (1850-1919) Meksika’da (*El Álbum de La Mujer*, 1883-1890) ve Madrid’de (*El Álbum Iberoamericano*, 1890-1909) yönettiği iki dergide yer alan portrelerinin evrimini analiz eder. Gimeno’nun tüm fotoğrafları dikkatli bir hazırlığın sonucudur ve bu görsel temsiller Gimeno’nun sunmayı amaçladığı toplumsal imajı Simón Alegre’nin bize göstermesine olanak tanımaktadır.

Dokuzuncu bölümde (s. 92-99) L. Maxwell Kaiura, iki kısa romanda XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarındaki sözde bilimsel söylem ve kadın imgesi arasındaki ilişkiyi inceler: R. López de Haro (1876-1967) tarafından yazılan *El caso del doctor Iturbe* (1912) ve edebiyat alanında *El Caballero Audaz* takma adıyla bilinen J. Mª Carretero Novillo (1887-1951) tarafından kaleme alınan *Ella no tuvo la culpa* (1931). Bu iki yazar, XX. yüzyılın başında çok popüler olan ve feminist hareketin ilerleyişini durdurmaya çalışan muhafazakâr ideolojiyi benimsemiş İspanyol yazarlardır.

Kitabın üçüncü kısmı, Katalan yazar Mercè Rodoreda’nın (1908-1983) *La Plaza del Diamante* adlı eserinde yer alan gerçek temizlik ile siyasi temizlik arasındaki sembolik ilişki üzerine yazılan ve N. L. Gradner’a ait onuncu bölümle (s. 101-110) başlar.

K. A. Kietrys bir sonraki bölümde (s. 111-120), 1970'lerin İspanya'sında Hildegart'ın görsel temsilinden söz eder. Hildegart Leocadia Georgina Hermenegilda M^a del Pilar Rodríguez Carballeira (1914-1933) çok yetenekli bir kızdır ve XX. yüzyılın başlarında İspanya'da siyasi ve cinsel reformların aktif savunucusudur. Kendi annesi tarafından öldürüldüğünde onun bu trajik sonu, hatırasının kısa sürede kaybolmasına neden olmuştur. Yetmişli yıllarda bazı eserleri yeniden basılmaya başlandığında, onun hakkında popüler hale gelen imajın gerçekte hiçbir ilgisi yoktur ve bu durum hatalı bir kolektif hafızanın oluşmasına yol açmıştır.

On ikinci bölümde, R. Torres (s. 121-129), Machado kardeşlerin *La Lola se va a los puertos* (1929) adlı tiyatro eserinin 1993 yılında Josefina Molina'nın yönettiği ve Flamenko şarkıcısı Rocío Jurado'nun başrolünde oynadığı film uyarlaması üzerinden feminist bir inceleme yapmaktadır.

M. Bota on üçüncü bölümde (s. 130-135) Salamancalı yazar Carmen Martín Gaité'nin (1925-2000) *El cuarto de atrás* (1978) adlı romanını Heidegger'in *Verstand* (anlayış) kavramına dayanarak inceler. Bota, romanın geçmiş ile şimdi arasında bir "köprü" olarak anlaşılan sürekli bir hafıza kullanımı sunduğunu ve Martín Gaité'in ikinci benliği olan C. isimli başkahramanı tarafından yapılan var oluşu anlama alıştırmalarını yansıttığını söyler.

Bir sonraki bölüm (s. 136-145), bize A. Hontanilla'nın kaleminden, XXI. yüzyılın bu son yıllarında beliren ve edebiyatı kaleme alırken, yayımlarken ve okurken kadınlar arasındaki işbirliğini ve alışverişi teşvik eden kadın hikâyelerini üç koleksiyon halinde tanıtır. Her üçü de, yaratıcılık dünyasında hâlâ var olan kadınların yetersiz temsilinin yanı sıra medyanın kadına yönelik şiddete dair sunduğu çarpık imajın üstesinden gelmeye de çalışır.

B. Bernstein araştırmasını iki çağdaş sanatçı üzerinde yoğunlaştırır (s. 146-153): Performans sanatçısı ve LGBTQI+ topluluğu aktivisti Katalan şair Txus García (1974) ve eğitimci ve slam şiiri sanatçısı New Yorklu Denice Frohman (1985). Her ikisi de geleneksel cinsiyet rollerine asla uymayan, ikili olmayan cinsiyetin kuir (*queer*) kadınları olarak tanımlanırlar.

Son olarak, on altıncı bölümde (s. 154-161) I. Gómez-Castellano, Granadalı Fernando Valverde'nin (1980) *América* adlı şiir kitabında yer alan "Shootings" başlıklı bölümü modern Amerikan toplumunun kimlik krizinin bir temsili olarak da ele almaktadır.

Büyük çeşitliliğe rağmen kitap dengelidir, eserler bir dereceye kadar onları birbirine bağlayan ortak bir çizgiyi takip eder ve editörün profesyonelliği yaklaşıma büyük bir tutarlılık ve homojenlik kazandırır. Aslında, birçok bölüm arasında bir dizi tematik ikilik gözlemlenebilir. İlki bize iki kadın yazarın edebiyattan bilime nasıl geçtiğini anlatırken, dokuzuncusu tam tersi yönde ilerlerve bilimi edebiyatla ilişkilendirir. Dördüncü bölüm,

eşlerinin kariyerini ilerletmek için kendi kariyerlerini bir kenara bırakan kadınları incelerken, yedinci bölümde, farklı “sınırı aşan mazoşizm” örnekleri üzerinden bağımsız olmak için savaşıyan farklı kurgusal kahramanlar incelenmektedir. Beşinci ve on altıncı bölümler, üç İspanyolun ABD’de kalışlarının eserlerine nasıl yansıdığına ve Atlantik aşırı kültürel alışverişe nasıl yardımcı olduğuna odaklanır. Sekizinci ve on birinci bölümler ise grafik görsel temsillerine yoğunlaşır. Film de süreklilik arz eden bir görsel imge olduğundan, sinemadan bahseden on ikinci bölümle bu iki bölüm arasında bir ilişki kurulabilir. Ancak bu sonuncusu on beşinci bölümle de ilişkilidir, çünkü her ikisi de bize yaratıcılıklarını geleneksel sosyal rolleri reddetmek için kullanan sanatçılardan söz etmektedir.

Son olarak, ağırlıklı olarak kadınlara odaklanan bu tür bir kolektif çalışmada erkek araştırmacıları bulmak çok sevindiricidir. On altı bölümde (buna önsözün yazarını da eklememiz gerekir) yalnızca üç bölüm erkeklerin kaleminden çıktığından sayıları açıkça daha az olsa da, bu çeşitlilik ufukların açılmasına yardımcı olur ve diyalogu teşvik ettiği için çok gereklidir.

